

meni prehod meditacije v kontemplacijo. To dokazuje ritem naše zgodovine in ritem individualne zgodovine naših največjih ljudi; in vsak naš resnični mistični pokret ni bil nikoli v kaki namerni antitezi s katoliško dogmo in ni nikoli pomenil herezije. Od začetka sta »katolištvo« in »katolicizem« pomenila v najvišji stopnji slog, arhitekturo, posrednost, razporedbo in najvišjo opredelitev cele preteklosti med seboj nezdružljivih civilizacij, pomenila sta v eni sami večni besedi: napor iz zgodovine preko zgodovine. Spomnimo se danes tega, če hočemo stremeti s svojimi notranjimi silami za pravično rešitvijo krize, ki sem jo poizkušal orisati v tej zamotanosti vitalnih kontrastov, da se zavarujemo pred morebitnimi lirično-romantičnimi mysticismi in asketizmi, ki se izčrpavajo v praznem polemičnem divjanju. Že več ko pol stoletja pa do danes smo mi otroci našega humanizma in nordijske romantike omahovali obupani ali pa žalostno veseli med umetniško-literarno skepsjo, med sirensko objektivnostjo razpadljivosti in med filozofično meditacijo ter hladnokrvno ponosno objektivnostjo, ki se je smelo hierarhizirala kot najvišja moč, ostanek pa je spravila ob veljavo. Biti moramo neizprosno ali literati ali filozofi. Toda najnovejše plasti oblakov so se umaknile že bolj novi luči in profili naših patrijarhov stoje mirno na obzorju. Danes razumemo, da pomeni biti antihumanističen za nas toliko kot navezati se vnovič na predpetrarkovsko tradicijo, to je na dantejansko mistično-scholastično tradicijo, ki se nam predstavlja v gotovih duševnih globinah Renaissance kot polna interrogativnih ščetin; biti antiromantičen, antifilozofičen pa ima enak pomen. Če se nam posreči zagledati v vsej jasnosti ta blesk, ki se odpira v dilemi, katera nas stiska, tedaj naša usoda ne bo obupna.

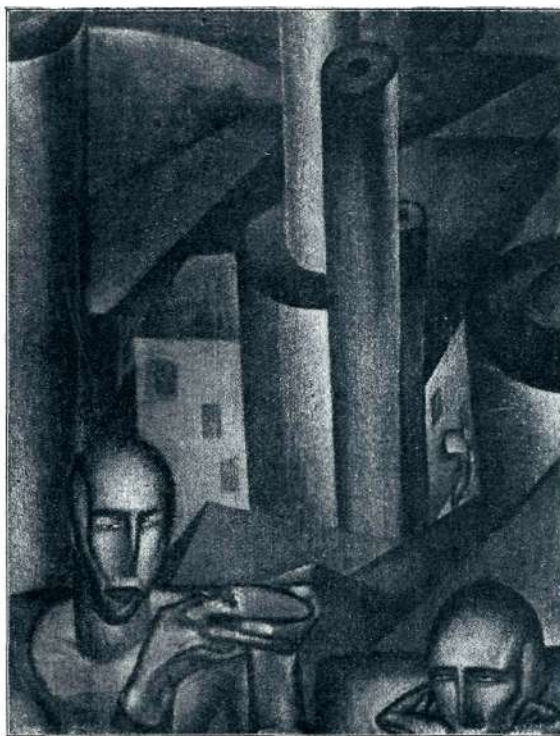
Firenze, meseca maja 1925.

O FUTURIZMU.

CARLO CARRÀ.

Če hočemo prav presoditi to, kar znači »futuristična nevihta« (»Ciclone futurista«), se moramo ozreti nazaj na položaj italijanskega umetniškega življenja okrog l. 1909, ko so se pojavile prve futuristične manifestacije, zakaj preden je futurizem postal gibanje svetovne važnosti, je pomenil upor proti naši kulturi in našemu umetniškemu življenju.

Ne bomo pripovedovali, kakšen pomen so imeli »gledališki večeri«, ki so bili dolgo časa torišče viharne, vesele, pogosto tudi krute propagande, ki je bila popolnoma nova in originalna v letopisih italijanske umetnosti; tudi ne bomo govorili o »futurističnih razstavah«, ki so bile več kakor eno desetletje ognjišče, odkoder so izžarevale futuristične doktrine. Omejili se bomo na omenitev, da je po svoji

TONE KRALJ: DELAVCA PRED TOVARNO.

karakteristični ideologiji o obnovi pótém revolucije, kar se je zdelo samo besnost norcev, in s svojimi originalnimi metodami, ki so jih smatrali samo za ekstravagantnost in zločestvo, futuristično gibanje postalo nekaj časa zbirališče vseh mladih italijanskih sil, ki so hrepenele po udejstvovanju.

S tega stališča je bila zelo pomembna pridružitev našemu »gibanju« florentinske skupine okoli Lacerbe z Giov. Papinijem in Ard. Sofficijem na čelu.

Danes je že splošno mnenje v Italiji, da je bila »futuristična nevihta« dobrotà; toda prav tako splošno je prepričanje, da je končan ves dobrodelni vpliv futurizma. Vendar bodimo pravični. Če govorimo zgodovinsko, si je za nas Italijane težko ustvariti definitivno sodbo o notranjem pomenu futuristične dobe, ker nam manjka časovna perspektiva, ki bi nam jo izolirala. V sedanjem položaju je lahko precejevati zasluge pa tudi pomanjkljivosti. V splošnem lahko rečemo, da kdor misli, da futurizem ni bil nič drugega kakor organiziran poskus, preobrniti osnovne zakone umetnosti, ne bo nikdar razumel, da je bil prav futurizem najslovesnejša potrditev osvobodilne borbe, katero bije moderni umetniški duh. Jutri se bo mogla Italija dičiti s futurizmom, zakaj po »našem pokretu« je zopet enkrat plačala svoj prispevek živim in delavnim svetovnim umetniškim silam.

Res je, da se je moglo zdeti, ako ste gledali futurizem samo v njegovi vnanjščini, da nima drugega namena kakor delati reklamo za imena svojih očetov. Ne malo so pripomogli k